

**ПЕРСПЕКТИВИ ПОЛІТИКИ ІДЕНТИЧНОСТІ
У КОНТЕКСТІ ІСТОРИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ВИКЛИКІВ
СЬОГОДЕННЯ**

Іванов Денис Валерійович

**кандидат юридичних наук,
інформаційний аналітик-міжнародник,
доцент кафедри міжнародних відносин
Українсько-Польського ВНЗ
«Центрально-Європейський університет»**

Разом з подіями на майдані у 2014 році розпочався новий виток акумуляції ресурсів у спробі відповісти на питання про ідентичність жителів України. Складність процесу створення нації в Україні, яка має порівняно коротку історію функціонування держави як такої, обумовлено низкою проблем. Кожен бажаючий відповісти собі на питання звідки походить назва держави натикається на тексти, у яких походження «України» пов'язане з існуванням певної історичної периферії, якій вдалося отримати державність передовсім у зв'язку з ослабленням Москви у другій половині ХХ століття а також у першій його половині з огляду на відповідні рішення Сталіна (мова йде про включення УРСР у число засновників ООН.).

Периферія реакційна як і її історія, тематика її дискурсу другорядна, обумовлена дискурсом центру. Периферія відстала, а самоідентифікація її мешканців є проблематичною. Проблематика ця зумовлена бажанням бути приналежним до вищої спільноти, більш розвиненої – тобто до спільноти центру. Відтак зазвичай мають місце проблеми з самоідентифікацією, згодою бути приналежним до нижчої цивілізаційної групи. Формула у даному випадку видається досить таки універсальною – людина хоче відчувати себе приналежною до певної великої нації – бо тоді і вона відчуває себе кимось великим, домінуючим, ліпшим від інших.

Що ж можна запропонувати мешканцю України у процесі пошуку ним відповіді на запитання «хто я?». Чи слід говорити про історію українських земель? – адже вивчення історії земель, які увібрала в себе Україна, скоріше призведе до бачення держави як певного роду зліпку з прикордонних територій інших держав, або ж зліпку з уламків колишніх імперій. Уламків, приналежних до різних культур і традицій, людей різної ментальності, які мають різних локальних героїв та ворогів, земель, на

яких проливалася кров католиків, православних і мусульман, на яких навіть до нині існує сильна регіональна залежність популярності того чи іншого віросповідання. Що ж запропонувати? Лозунг? Лозунгом не вдасться прикрити прогалини історичної освіти, а ідентичність, побудована на лозунгах, завжди буде поверхневою, неосмисленою, подібною до тієї, яку пропонує підліткам поп-культура.

Якою ж є актуальна політика ідентичності? Ми бачимо, що будування нації відбувається за громадянською моделлю. Дивною у цьому контексті виглядає політика Москви, яка у 2014 році окреслила лінію про прихід до влади крайніх націоналістів (бандерівців), оскільки заперечення цього твердження у формі таких символічних подій як: до ВРУ не проходить політична партія «Свобода», представниця кримотатарського народу представляє Україну на Євробаченні, у Києві проходить марш рівності на підтримку ЛГБТ-спільноти тощо було очевидним.

Можна припустити, що Україна – пастка для РФ. Український парламент на наступний день після перейняття влади визнав таким, що втратив чинність Закон України «Про засади державної мовної політики». Такий крок Парламенту видається безвідповідальним, оскільки до моменту визнання Закону таким, що втратив чинність, ряд міськрад та обласних рад вже ухвалили рішення про визнання російської мови регіональною [1].

Можливим сценарієм також є те, що пропаганда про бандерівців була обумовлена необхідністю внутрішньої легітимізації влади у РФ та потребами, пов'язаними з виборчим процесом (Рейтинг В. Путіна у 2013 році був рекордно низьким [2]), іншим аспектом певне була більш масштабна геополітична гра.

Перехід Криму під контроль РФ актуалізував також процес залучення до української спільноти нових традиційно відособлених груп. Прикладом тому є кримські татари, які відіграють чималу роль у нинішній зовнішній політиці держави. Ціною за старання цієї етнічної групи є політична декларація про зміну в майбутньому статусу Криму та створення національної автономії кримотатарського народу.

Як бачимо політика ідентичності не обмежуються політикою пам'яті та відповідною діяльністю Українського інституту національної пам'яті, вона реалізовується як частина закордонної політики, освітньої політики, інформаційної політики тощо. Прогнозуємо, що процес побудови нації має посилюватися, як з рештою і процеси радикалізації певних суспільних груп, маргіналізації та осуд тих, хто з тих чи інших причин не в стані прийняти зміни (припущення про осуд та маргіналізацію наведено за аналогією до відповідного процесу у Польщі, пов'язаного із відповідною поведінкою локальних есеїстів [3, 115]). З огляду на ці процеси зростатиме також необхідність погодження протиріч.

Ностальгія за величчю СРСР буде притаманною для осіб старшого віку, натомість вона буде мати щораз менше значення для нових генерацій. Варто зазначити, що боротьба за допомогою маргіналізації та осуду не призведе до бажаних результатів, як і замазування історії. Подібно до психотерапії повинна домінувати установка на подолання і розвиток, що можливе тільки у випадку розуміння проблеми, а не її засудження. Розуміння обумовить необхідність погодження та пошук відповіді на питання «що робити далі?».

Щодо історичного дискурсу, сприяючому потребам національної самоідентифікації особи, він має бути побудований, спираючись на історію земель, які увібрала в себе Україна, а не на лозунгах та акцентах на тому, що мали місце невдалі спроби створення держави, що від початку слугує ідентифікації суспільства як певної сукупності невдах. Образ героїв слід будувати на твердженні про те, що периферія є в авангарді захисту інтересів центру, а відтак отримує за це відповідні зиски, має власний етос та власний стиль буття.

Спроби заперечення периферійності і нав'язування до традицій державності слугуватимуть сигналом до несприйняття та віддалення від поєднання або ж відстрочці національної самоідентифікації. Можливість поєднання обумовлена визнанням всіма периферіями центральної влади. Для здійснення цього потрібне усвідомлення, що лише легітимна влада сукупності периферій (українських територій/регіонів) є ліпшою від влади колишніх центрів.

Потрібен комплексний підхід для вирішення питань політики ідентичності жителів України, виваженої акцентуації історичної політики. Периферійність не обов'язково має сприйматися негативно - якщо подивитися на світову практику, є порівнювано складні приклади державотворення, де ним займалися іммігранти, як наприклад у США.

Список використаних джерел

1. Рада скасувала закон про мови нацменшин [Електронний ресурс] // Radiosvoboda. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/25274216.html>
2. Волков Д. Як ріс і падав рейтинг Путіна [Електронний ресурс] // Радіо Ехо Москви. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://echo.msk.ru/blog/denisvolkov/1169716-echo/>
3. Ностальгія: есе про журбу за комунізмом / [Фатос Любонья, Йоахім Тренкнер, Томас Бруссіг та інші] видавництво Czarne, Воловець – 2002.